

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТА
ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ
В ЦИФРОВУ ЕПОХУ:
СУЧАСНІ ВИКЛИКИ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 22 квітня 2026 року

Том 2

Одеса
2026

УДК 34:004:316.4(477)
С 70

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 23.04.2026 р.)*

За загальною редакцією академіка **С. В. Ківалова**

**С70 Соціально-політична та правова система України в цифрову епоху: сучасні виклики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 22 квітня 2026 р.) / заг. ред. С. Ківалова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2026. – Т. 2. – 684 с.
ISBN 978-617-8763-16-9**

Матеріали конференції узагальнюють результати наукових досліджень і практичних напрацювань учених, фахівців та представників професійних спільнот, виконаних в умовах воєнного часу та глибоких суспільних трансформацій.

У збірнику представлено широкий спектр наукових розвідок і практико-орієнтованих досліджень, що охоплюють актуальні проблеми публічного та приватного права, функціонування держави, судової та правоохоронної системи, а також трансформації суспільних процесів у цифрову епоху. Значну увагу приділено питанням адміністративного, фінансового, конституційного, міжнародного, морського та митного права, а також сучасним викликам у сфері кримінального права, кримінального процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності.

Окремі наукові секції присвячені проблемам удосконалення судоустрою, діяльності прокуратури, адвокатури та інших правоохоронних органів, розвитку трудового права і права соціального забезпечення, а також реформуванню цивільного, господарського, земельного, екологічного та енергетичного права. Збірник відображає також міждисциплінарний характер сучасних досліджень, охоплюючи питання філософії права, світових соціально-політичних процесів, соціології та психології, економіки та підприємництва в умовах війни і повоєнного відновлення. Важливе місце посідають дослідження у сфері інформаційних технологій, кібербезпеки, штучного інтелекту та математичного моделювання як ключових чинників забезпечення національної безпеки.

Крім того, у збірнику висвітлено проблематику педагогіки, лінгвістики права, перекладознавства, журналістики, фізичної та військової підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розрахований на науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти та практиків у галузях права, економіки, соціології, психології, політології, інформаційних технологій і суміжних дисциплін.

УДК 34:004:316.4(477)

Відповідальний за випуск професор **М. Р. Аракелян**

Матеріали видано в авторській редакції.

ISBN 978-617-8763-16-9

© НУ «Одеська юридична академія, 2026
© Автори статей, 2026

Московчук Дмитро Олександрович

ДОКТРИНАЛЬНІ ПІДХОДИ ЩОДО ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ
КРАЇН ЛАТИНСЬКОЇ АМЕРИКИ 179

Павлова Юлія Сергіївна

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПУ ДО ПРАВОСУДДЯ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ В УМОВАХ
СУДОВОЇ РЕФОРМИ 182

Полуніна Ольга Олександрівна

ЦИФРОВІ ДОКАЗИ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ: ПРОБЛЕМИ ДОПУСТИМОСТІ,
ДОСТОВІРНОСТІ ТА ОЦІНКИ 185

Полюк Юлія Іванівна

ПИСЬМОВА КОНЦЕНТРАЦІЯ МАТЕРІАЛУ СПРАВИ ТА CASE MANAGEMENT ЯК НАПРЯМКИ
АДАПТАЦІЇ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ У ПЕРІОД
ВОЄННИХ ТА ПОСТВОЄННИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ 187

Притуляк Валерій Миколайович

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЗДІЙСНЕННЯ СУДОВОГО КОНТРОЛЮ ЗА ВИКОНАННЯМ СУДОВИХ
РІШЕНЬ У ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ 191

Цал-Цалко Юлія Юліївна

СУТНІСТЬ ОКРЕМОГО ПРОВАДЖЕННЯ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ 193

Яніцька Інна Анатоліївна

ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО СУДОЧИНСТВА 197

Боярчук Віталій Вікторович

ЩОДО УЧАСТІ ДЕРЖАВИ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ: ПРАВОВІ АСПЕКТИ 199

Волков Максим Сергійович

МІЖНАРОДНІ АКТИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ІНСТИТУТ ОБМЕЖУВАЛЬНОГО ПРИПИСУ У
СПРАВАХ ПРО ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО: ОКРЕМІ АСПЕКТИ 201

Кисельов Вадим Костянтинович

СТАНДАРТИ ДОКАЗУВАННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ: ОСОБЛИВОСТІ
ВСТАНОВЛЕННЯ ФАКТУ ПОШКОДЖЕННЯ МАЙНА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 205

Пересипко Дмитро Володимирович

УЧАСНИКИ СУДОВОГО ПРОЦЕСУ ТА УЧАСНИКИ СПРАВИ: ПРОБЛЕМИ
РОЗМЕЖУВАННЯ 209

Сатановська Олена Валентинівна

КЛАСИФІКАЦІЯ ПОЗОВІВ ПРО ЗАХИСТ ЖИТЛОВИХ ПРАВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ 213

Снітко Андрій Сергійович

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖ ЮРИДИЧНОЮ АРГУМЕНТАЦІЄЮ ТА СУПЕРЕЧЛИВОЮ
ПРОЦЕСУАЛЬНОЮ ПОВЕДІНКОЮ 215

**СЕКЦІЯ 15. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ
ТА ПАТЕНТНОЇ ЮСТИЦІЇ**

Харитоновна Олена Іванівна

ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО АКАДЕМІЧНУ ДОБРОЧЕСНІСТЬ» І ПРОБЛЕМИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ
ОСВІТНИХ ВІДНОСИН 219

Ульянова Галина Олексіївна

ПОРУШЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЗА ЗАКОНОМ УКРАЇНИ «ПРО
АКАДЕМІЧНУ ДОБРОЧЕСНІСТЬ» 222

Бааджи Наталія Пилипівна

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В ОСВІТІ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ 225

Галунова Лариса Ігорівна

ТЕХНОЛОГІЇ ПОДВІЙНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ: ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ ТА ОБМЕЖЕННЯ
ОБОРОНОЗДАТНОСТІ 228

СЕКЦІЯ 15.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ПАТЕНТНОЇ ЮСТИЦІЇ

Керівник секції: завідувач кафедри права інтелектуальної власності та патентної юстиції, доктор юридичних наук, професор

Харитоновна Олена Іванівна

Секретар секції: доцент кафедри права інтелектуальної власності та патентної юстиції, кандидат юридичних наук, доцент

Галупова Лариса Ігорівна

Харитоновна Олена Іванівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри права інтелектуальної власності та патентної юстиції,
доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України*

ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО АКАДЕМІЧНУ ДОБРОЧЕСНІСТЬ» І ПРОБЛЕМИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСВІТНІХ ВІДНОСИН

Цифрові технології, що вже стали невід’ємним елементом сучасного освітнього процесу, неоднозначно впливають на формування академічної доброчесності майбутніх фахівців у закладах вищої освіти. З одного боку, вони створюють нові можливості для недоброчесної поведінки, полегшуючи плагіат і фальсифікацію даних. З іншого боку, вони надають потужні інструменти для виявлення академічної недоброчесності та сприяють формуванню етичних норм поведінки в цифровому середовищі [1].

Легкість копіювання й обміну інформацією в цифровому середовищі може призводити до розмивання розуміння індивідуальної відповідальності за інтелектуальну власність, а ідея вільного обміну інформацією в інтернеті може вступати в конфлікт з принципами академічної доброчесності, що передбачають повагу до авторського права. Разом із тим варто зазначити, що викладачі відіграють ключову роль у формуванні культури академічної доброчесності, використовуючи цифрові технології для навчання здобувачів правил академічного письма, етичного використання інформації, наслідків академічної недоброчесності.

Прийняття Закону України «Про академічну доброчесність» стало важливим кроком, проте його норми ще не повною мірою враховують специфіку використання цифрових технологій, зокрема штучного інтелекту.

У Законі України «Про академічну доброчесність» штучному інтелекту присвячено 3 статті: так, зокрема, у ч. 4 статті 8 зазначається, що «У разі використання в академічному творі об’єкта, згенерованого штучним інтелектом, автор

повинен повідомити про це в такому творі із зазначенням методики генерування та/або посилання на відповідну комп'ютерну програму чи її опис згідно з вимогами щодо оформлення та/або оприлюднення відповідних академічних творів, визначених відповідним суб'єктом академічної діяльності».

У статті 18. «Види порушень академічної доброчесності» у п 7 згадується про недоброчесне використання результатів, згенерованих штучним інтелектом. І, нарешті, у статті 29. «Недоброчесне використання результатів, згенерованих штучним інтелектом», пропонується визначення цього порушення:

1. Недоброчесне використання результатів, згенерованих штучним інтелектом, – це оприлюднення текстів, зображень, моделей, даних, інших результатів, згенерованих штучним інтелектом, як результатів власної академічної діяльності, якщо цей факт не зазначено в академічному творі чи супровідних матеріалах до нього.

2. За недоброчесне використання результатів, згенерованих штучним інтелектом, до особи застосовуються санкції, визначені внутрішніми актами, умовами конкурсу, якщо інше не встановлено законом [2].

Слід зазначити відсутність самого терміну «цифрова етика», який мав би бути прописаний у тексті закону, або хоча б згаданий у цьому. Цифрова етика не інтегрована у структуру академічної доброчесності, що створює прогалину між правовими нормами та реальними практиками. Формально доброчесність визнається, але цифровий вимір (ШІ, онлайн-освіта, big data) залишається недостатньо врегульованим.

Таким чином, необхідним, на мою думку, є інтегрування цифрової етики як окремого розділу у Закон «Про академічну доброчесність». Цифрова етика є сукупністю норм, принципів та ціннісних орієнтирів, що спрямовані на регулювання поведінки людей у цифровому просторі. Вона встановлює стандарти взаємодії користувачів у різних онлайн-середовищах, таких як Інтернет, соціальні мережі, електронна пошта, а також в контексті комунікації та співпраці на різноманітних цифрових платформах. Цифрова етика охоплює питання захисту особистої інформації, поваги до авторських прав, уникнення маніпуляцій даними, а також дотримання принципів відповідального використання інформаційних ресурсів.

Цифрова етика має відповідні принципи, які не співпадають з принципами академічної доброчесності, тому мають бути додатково зазначені в законі. Це принципи: 1) прозорості використання цифрових інструментів (обов'язкове зазначення використання цифрових інструментів (ШІ, програм аналізу даних, автоматизованих систем); відкрите інформування про роль ШІ у створенні робіт); 2) відповідальності людини за кінцевий результат (людина завжди несе відповідальність за кінцевий результат; використання ШІ не може зменшувати обсяг особистих немайнових прав автора); 3) недопущення маніпуляцій та дискримінації через ШІ (заборона використання цифрових технологій для маніпуляцій, дискримінації чи порушення прав інших учасників освітнього процесу);

4) формування культури довіри у цифровому середовищі (формування культури чесного використання цифрових інструментів; підтримка відкритого діалогу між студентами та викладачами щодо допустимих практик).

Як видається, оптимальне врегулювання має охоплювати кілька рівнів: законодавчий, інституційний, етичний. На законодавчому рівні мають бути визначені базові принципи (прозорість, авторство людини, відповідальність). На інституційному – університети та наукові установи деталізують правила у власних кодексах честі, оптимально – у окремих Правилах відповідального використання штучного інтелекту. На етичному рівні має відбуватися інтеграція цифрової етики як обов'язкової складової академічної культури.

Щодо практики ЄС, то на інституційному рівні університети мають власні кодекси честі, які деталізують правила використання ШІ.

Важливим є чітке встановлення допустимих та недопустимих практик (форм використання). Так, серед допустимих форм використання технологій штучного інтелекту може бути визначене використання ШІ для редагування текстів, пошуку джерел, аналізу даних; застосування цифрових інструментів для підвищення якості навчання та досліджень тощо. Відповідно недопустимими практиками є повна генерація курсових, дипломних чи дисертаційних робіт ШІ; приховування використання цифрових інструментів; використання ШІ для обходу систем перевірки на плагіат тощо.

Крім цього, мають бути встановлені санкції за приховування використання ШІ і обов'язкові механізми контролю. Внутрішні комісії з академічної доброчесності мають здійснювати моніторинг дотримання цифрової етики. Порушення Кодексу мають розглядатися як порушення академічної доброчесності.

На освітньому рівні необхідно включити цифрову етику до програм професійної етики та академічної доброчесності, а також запровадити навчання студентів і викладачів відповідальному використанню ШІ та цифрових інструментів.

Таким чином, цифрова етика має бути не лише декларацією, а інтегрованим критерієм якості освіти. Для України це означає необхідність гармонізації законодавства та внутрішніх політик університетів із європейськими стандартами.

Крім цього, важливим є технічне оснащення, наявність і доступність сучасних платформи для перевірки оригінальності текстів, які інтегрують функції виявлення як плагіату, так і штучно згенерованого контенту.

Дуже важливого значення набувають питання розвитку навичок академічного письма, коректного цитування та дотримання доброчесності. Тут також можуть стати у нагоді відповідні інструменти ШІ, зокрема Grammarly, що допомагає користувачам покращити граматику та стиль письма, водночас виявляючи потенційні плагіатні фрагменти та Quillbot, яка перефразовує текст, що може бути корисним для навчання, а також вказує на можливі зловживання для обходу систем виявлення плагіату [3].

Основна увага має бути приділена чітко регламентованій політиці навчальних закладів, що визначає принципи академічної доброчесності, включаючи

правила використання цифрових інструментів та ШІ. Ця політика має бути доступна для здобувачів і викладачів, а також регулярно оновлюватися відповідно до технологічних змін.

Формування цифрової етики в межах освітнього процесу сприяє не лише підвищенню якості навчання, але й забезпеченню високих стандартів академічної доброчесності.

Список використаних джерел:

1. Про академічну доброчесність: Закон України від 18.12.2025 р. № 4742-IX. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20#Text> (дата звернення: 01.04.2025).

2. Доложевська Л. О. Цифрова етика та академічна доброчесність у вищій школі. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*, Вип. 2. С. 9-14. DOI: <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2025.2.2>

3. Таможська І. В., Смирнова І. М., Перетяга Л. Є. Вплив цифрових технологій на формування академічної доброчесності майбутніх фахівців у закладах вищої освіти. *Вісник Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені Академіка Степана Дем'янчука. Серія: Педагогіка та психологія*. 2021. С. 161-167. DOI: <https://doi.org/10.32782/3041-2021/2025-2-24>

Ключові слова: академічна доброчесність, цифрові технології, штучний інтелект, цифрова етика, освітній процес.

Key words: academic integrity, digital technologies, artificial intelligence, digital ethics, educational process.

Ульянова Галина Олексіївна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
проректор з навчальної роботи,
професор кафедри права інтелектуальної власності та патентної юстиції,
доктор юридичних наук, професор*

ПОРУШЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЗА ЗАКОНОМ УКРАЇНИ «ПРО АКАДЕМІЧНУ ДОБРОЧЕСНІСТЬ»

Прийняття Закону України «Про академічну доброчесність» є новим етапом на шляху розбудови політики доброчесної науки та освіти в країні. Перші засади були закладені в Законі України «Про освіту», ст. 42 якого визначала поняття, основні засади академічної доброчесності, порушення та академічну відповідальність, а також Законі України «Про вищу освіту» в частині визначення академічного плагиату та забезпечення академічної доброчесності як складової системи якості освіти.

Закон України «Про академічну доброчесність» став першим законодавчим актом, який комплексно регулює відносини у сфері академічної доброчесності,